

ΑΠΑΝΘΙΣΜΑ

ΚΡΗΤΙΚΩΝ ἈΣΜΑΤΩΝ

ΑΔΟΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΑ.

Τὰ κάτωθι δημοσιευόμενα ἀνέκδοτα ἔτι δημοτικά ᾠσματα τῶν Κρητῶν ὀφείλομεν εἰς τὴν εὐγενῇ προθυμίαν τοῦ κυρίου Α. Πυλαρίνου, ᾧ καὶ δημοσίως ἤδη ἀντὶ τούτου χάριτας ὁμολογοῦμεν. Παραδίδοντες τὸν νεοσύλλεκτον αὐτὸν θησαυρὸν τῆς πατρικῆς ποιήσεως εἰς τὴν δημοσιότητα δὲν σκοποῦμεν ἀπλῶς νὰ εὐαρεστήσωμεν εἰς τὴν φιλόμουσον τοῦ ἑλληνικοῦ ἢ φιλελληνικοῦ κοινοῦ περιέργειαν, ἀλλὰ τρέφομεν ἐπίσης τὴν περιφίλαυτον ἐλπίδα ὅτι συντελοῦμεν οὐ μικρὸν εἰς τε τὴν φιλολογικὴν καὶ πολιτικὴν τῆς πατρίδος ἱστορίαν, ὧν τὸν ὠραιότερον σύνδεσμον ἀπετέλεσαν ἐπὶ τετρακόσια ἔτη καὶ διέσωσαν μέχρι σήμερον τὰ δημοτικά ἡμῶν ᾠσματα. Τὰ δημοσιευόμενα νῦν, ἐξ ἀκοῆς, ὡς ὁ κύριος Πυλαρινὸς ἐπέστειλεν ἡμῖν, ἀναγραφέντα, εἰςὶ πολλαχοῦ ἐφθαρμένα, ἠκρωτηριασμένα εἰς τινὰς στίχους, τινὰ δὲ, οἷον τὸ τοῦ Δασκαλογιάννη, πιθανῶς δημοσιεύονται ἡμιτελῆ· περὶ τὴν λέξιν καὶ τὸν ῥυθμὸν ἐνομίσαμεν πολλαχοῦ δυνατὰς διορθώσεις τινὰς ἃς προὔτειναι ἐν ὑποσημειώσει· τὰ δὲ ἡμιτελῆ ἐπισταλέντα ἡμῖν τοιχῦτα καὶ παρέμειναν, ἀναμένοντα προσεχῶς τὴν συμπλήρωσιν.

ΛΣΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

Τὸ Διάζυγιον.

Μὰ ἔγὼ ἔπαιρνῶ καὶ δὲν ἔμιλῶ, κ' ἡ κόρη χαιρετᾷ με :
Ποῦ ἔπαγεις κλέφτη τοῦ φιλιοῦ καὶ κομποτὴ τσ' ἀγάπης ;
Μ' ἂν ἦμαι κλέφτης τοῦ φιλιοῦ καὶ κομποτῆς τσ' ἀγάπης,
Γιατὶ ἔδωκες τὰ χεῖλη σου κ' ἐγλυκοφίλησά τα ;
Μ' ἂν ἔδωκα τὰ χεῖλη μου κ' ἐγλυκοφίλησές τα ,
Νύχτα ἦτον, ποιὸς μᾶς ἔβλεπε, κι' αὐγὴ ποιὸς μᾶς ἐθώραει ;
Ἐθώραει μς νύχτα κ' ἡ αὐγὴ, τ' ἄστρι καὶ τὸ φεγγάρι·
Ἐστρι παραχαμήλωσε καὶ τόπε τοῦ θαλάσσου,
Καὶ τὸ θαλάσσι τοῦ κουπιοῦ καὶ τὸ κουπὶ τοῦ ναύτη,
Κι' ὁ ναύτης τὸ διαλάλησε στὴν γῆν στὴν οἰκουμένην.
Κόκκινα χεῖλη ἔφίλησα, ἔβαψαν τὸ ἑδικό μου
Κ' εἰς τὸ μαντύλι τὰ ἑσυρα κ' ἔβαψε τὸ μαντύλι ,
Κ' εἰς τὸ ποτάμι τὸ ἔπλυνα κ' ἔβαψε τὸ ποτάμι·
Καὶ τὸ ποτάμι ἔποτιζεν ὠραῖο περιβόλι ,
Ποτίζει δένδρα καὶ μηλιάς, ποτίζει δένδρ' ἀφράτα ,
Μὰ μιὰ μηλιά, γλυκομηλιά, δὲν σώνει νὰ ποτίσῃ ,
Κ' εἶναι μηλιά καὶ ψέγεται καὶ κιτρινοφυλλιάζει,
Κι' ἄλλη μηλιά τὴν ἐρωτᾷ, κι' ἄλλη μηλιά τῆς λέγει·
Τί ἔχεις μηλιά καὶ ψέγεις καὶ κιτρινοφυλλιάζεις,
Ποῦρι νερὸ σοῦ λείπεται ἢ τὰ κλαδιά σου ἔκόψαν ;
Μήτε νερὸ μου λείπεται, μήτε κλαδιά μου ἔκόψαν
Μ' ἀνδρόγυνο ἔβλογήσανε στὴν σκέπη μ' ἀποκάτου
Καὶ ὠμώσανε στοὺς κλόνους μου νὰ μὴ ξεχωρισθοῦνε.
Τώρα θαρρῶ χωρίζονται καὶ κιτρινοφυλλιάζω.

ΑΣΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ὁ θάνατος τῆς Σούσσας (Σουσσάνης).

Ἀφοκρασθῆτε νὰ σᾶς 'πῶ μιᾶς κοπελιᾶς τραγοῦδι
Κάθε ταχὺ μὲ τὸ δροσιό π' ἀνοίγει τὸ λουλοῦδι.
Αὐτ' εἶν' ἡ Σούσσα ἡ λιγερὴ τοῦ κῆστρου τὸ ντουβλέτι.
Ἀγάπα τὸν Σερὶν Μπελὶ στὰ κάλλη κ' εἰς τὰ φρόνα.
Σάββατ' ἀργὰ ὠνειρεύθηκε ὄνειρο τὸ παντέρμο
Πῶς ἦλθε τὰδελφάκι της γυμνὸ ξεσπαθωμένο!
Κ' ἦταν καὶ τὸ χεράκι του στὸ αἶμα βουτημένο.
Σάββατ' ἀργὰ ὠνειρεύθηκε, στὴν κλίνην της καθίζει,
Καὶ μὲ τὸ μαντυλάκι της τὰ 'μάτια της σπογγίζει.
Μάννα, ὄνειρο ὠνειρεύθηκα ὄνειρο τὸ παντέρμο,
Πῶς ἦλθε τ' ἀδελφάκι μου, γυμνὸ ξεσπαθωμένο,
Κ' ἦταν καὶ τὸ χεράκι του στὸ αἶμα βουτημένο.
Ἄφες τὸ Σουσσανάκι μου στὸ θιὸ παραδομένο,
Νὰ σοῦ τὸ φέρ' ἡ χάρι του καλὸ κ' εὐλαγημένο.
Μιὰ πέφτη ἀργὰ τὸν ἐκαλεῖ τὸν ἔχει καλεσμένο,
ὄντας ἡ Σοῦσσα ξυπνητὴ κ' ἐκεῖνος κοιμισμένος,
Καὶ μὲ τὴν ὥραν τὴν πολλὴν καὶ μὲ τὴν περασμένη,
Γροικᾷ κ' ἐκουρταλλίσανε στὴν πόρταν τὴν παντέρμη,
Καὶ τότε τὸν Σερὶν Μπελὶ τὸν ἐξυπνᾷ ἡ Σοῦσσα :
Σήκ' ἀπ' αὐτοῦ Σερὶν Μπελὶ νὰ σηκωθῶ ν' ἀνοίξω,
Γιατί θὲ νᾶς' ἡ ἀφορμὴ κακὰ νὰ θανατήσω.
Θές Σοῦσσά μου νὰ κοιμηθῆς, καὶ σβύσε καὶ τὸν λύχνον,
Ἄλλοῦ τὰ λέν τὰ κούρταλλα κι' ἄλλοῦ τὸ λέγ' ὁ κτύπος (1).
Καὶ μὲ τὴν ὥραν τὴν πολλὴν, καὶ μὲ τὴν περασμένη,

(1) Ἡ φράσις αὕτη ἔμεινε παροιμιώδης ἐν Κρήτῃ καὶ ἀλλαχοῦ.

Ἐξανακουρταλίσανε στὴν πόρτα τὴν παντέρμη ·
Σήκω Σουσσάνα μ' ἄνοιξε καὶ διψασμένος εἶμαι ,
Κι' ἀπὸ τὴν στράταν τὴν πολλὴν περιορισμένος εἶμαι.
Σηκώνεται κι' ἀνοίγει τοῦ μὲ φόβους καὶ μὲ τρόμους ·
Αὐτὸς νερόν της ζήτησε κι' αὐτὴ νερόν δὲν ἔχει ·
Τὸν μαστραπά της ἄρπαξε νὰ πάη νὰ τὸν γεμίση
Καὶ τὸ νερόν εἶναι κρυὸν δροσάτο ἀπὸ τὴν βρύσι.
Ρουχαλισμὸν ἄν ἄκουσε στὴν ἔρημη τὴν κλίνη,
Τὸ τουρναλέττο (1) σήκωσε, βλέπει τοῦ ἀπουκάτω.
Τὸν μαστραπά τοῦ πήγαινε κι' αὐτὸς νερόν δὲν θέλει ·
Μὲ τ' ἄγριον τήνε θεωρεῖ μὲ τ' ἄγριον τῆς λέγει :
Ποιὸς εἶναι Σουσσανάκι μου στὴν κλίνην ποῦ κοιμᾶσαι;
Δὲν ξεύρω, περιπαίζεις με ἢ ἔτσι μοῦ τὸ λέγεις;
Θαῤῥεύεις κάνω ταις κ' ἐγὼ ταῖς τέχναις ταῖς δικαῖς σου ;
Τὸ τουρναλέττον σήκωσε καὶ δείκνυτὸς τὸν κηόλα ·
Τότε κ' ἡ Σοῦσσα ἔγεννηκε σὰν τὴν καρνάτα βιόλα ·
Τὸ χαντζαράκι τοῦ ἔκβαλε ἀπ' ἀργυρὸ φηκάρι
Εἰς τὸ βυζί της τὸ ἔθεσε καὶ στὴν καρδιά της πάει ,
Κι' ἀπὸ τὸν τόσον ταραγμὸν ποῦ κάνει τὸ κορμί της
Ἐτότε τότε ἐξύπνισε τῆς Σούσσας τὸ πουλί της ,
Καὶ μὲ τὸ μαντυλάκι τοῦ τὸ αἶμά της σπογγίζει :
Σοῦσσά μου ποιὸς σου τὰ ἔκαμε ἐτοῦτα δὲ τὰ χάλη
Ὅπου νὰ ἴδῃ τὰ ροῦχά τοῦ στὰ χέρια τοῦ τελάλλη ;
Ὁ ἀδελφός μου ὁ Γιαννιὸς ἀπὸ τ' ἀπάνου μέρη ,
Ὁ ἀδελφός μου ὁ Γιαννιὸς ὁ μυργιαναθεμάτος
Ὅπου ἔλθε καὶ μ' ἐσκότωσε κ' ἡ ἀφορμὴ τοῦ ἦν τὰ ἔτο ;
Βγάνει κι' αὐτὸς τὸν λάρζον (2) τοῦ ἀπ' ἀσημένια θήκην

(1) Πιθανῶς τὴν αὐλαίαν τῆς κλίνης (κωνοπιέραν).

(2) Ἐν ἡ λέξις αὕτη δὲν ἀπηντᾶτο καὶ κατωτέρω ὁμοιόγραφος, ἤθελον διστάσει ἂν δὲν ἔπρεπε νὰ διορθωθῇ : λάρζος.

Καὶ στὸ βυζί του τ' ἔθεσε καὶ στὴν καρδιά του δίδει.
Ἐκεῖ ποῦ 'θάψανε τὴν νειὰ χρυσὴ μηλιὰ ἐβόγηκε,
Κ' ἐκεῖ που ἐθάψανε τὸν νειὸ χρυσὸ κυπαρισσάκι.
Κάθε λαμπρὰν καθ' ἑορτὴν κάθε καλὴν ἡμέραν
Τὸ κυπαρίσσι ἔσκυφτε καὶ τὴν μηλιὰν ἐφίλει,
Ἄλλη μηλιὰ τοὺς θεωρεῖ καὶ ἄλλη μηλιὰ τοὺς λέγει :
Ἄχ ! τὰ βαρυορίζικα τὰ βαρυσγαπημένα,
Ἄν δὲν φιλιοῦνται ζωντανὰ φιλιοῦνται ποθαμένα.

ἈΣΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

Ἡ Στεφανιά.

Πάνω στὴν 'πάνου στράτα, στὴν 'πάνου γειτονιά,
Ἐκεῖ ἀγαπῶ μιὰν κόρην καὶ λέν' τὴν Στεφανιά,
Κ' ἔχει καὶ μαῦρα 'μάτια καὶ (1) ξανθὰ μαλλία
Στηθάκια ἀλαβαστρένια, βυζάκια στρογγυλά.
Ἀνάμεσα στὸ στῆθος ἔχει καὶ μιὰν ἐλῆα.
Τὸν ἥλιον τὸν θαμπώνει ἀπὸ τὴν εὐμορφιά.
Κι' ἀπὸ τὴν τόσ' ἀγάπη ὅπου τὴν εἶχαμε
Τὰ δυό μας σὲ μιὰ κλίνη ἐκοιμηθήκαμε
Τὰ πάθη ὁ εἷς τοῦ ἄλλου ἐδιηγηθήκαμε,
Καὶ τὸ προσκέφαλό μου ἦτανε χαμηλὸ
Κι' ἐκόμπωσέ με ὁ ὕπνος, νὰ γνιώσω δὲν 'μπορῶ.
Μὰ 'κείνη εἶχεν ἔγνοια καὶ ἐπρωτοξύπνησε,
Μὲ ζαχαρένια χεῖλη γλυκὰ μ' ἐφίλησε.
Σήκω πουλί μου, φύγε, κ' ἡ μάννα μ' ἔρχεται,
Νὰ μὴ σὲ ἰδῇ στὸ στρῶμα, γιὰ θὰ μαλώσετε.
Σηκώνομ' ὁ καῦμένος εἰς τὴν βαθειὰν αὐγὴν,

(1) Ἴσως κ' ἔχει.

Δύο ὥρες νὰ φέξῃ νὰ κράξ' οἱ (1) πετεινοὶ·
Σηκώνου' ὁ καϋμένος κι' ὁ ἥλιος στὰ βουνά,
Κ' οἱ ἄνθρωποι τοῦ χωρίου πηγαίνουν γιὰ δουλειά.
Γύρισε κ' ἔμβα μέσα νὰ μὴ σὲ νοιώσουνε,
Καὶ ἡ δικολογία μου μὴ σὲ σκοτώσουνε.
Γυρίζω, ἔβαίνω μέσα, καὶ δὲν τήνε θεωρῶ,
Τὰ ροῦχά μου νὰ βάλλω τρέμω καὶ δὲν ἔμπορῶ·
Ὅσους ἀγίους κατέχω τοὺς ἐπαρακαλῶ
Νὰ ρίξ ἔμπρὸς ἡ ἡμέρα καὶ τήνε θεωρῶ (2).
Ἦταν στὸ παραθύρι κ' ἔλαμπε στὸ στενὸ·
Στόνα της χέρ' ἐβάστα μῆλο μὲ τὸ κλαδί
Καὶ στ' ἄλλο της ἀνθρώπινη ψυχὴ·
Στόνα της χέρ' ἐβάστα μῆλο μὲ τὰ κλαδιά,
Καὶ 'στ' ἄλλο της ἐκράτει ἀνθρώπινη καρδιά.
Καλὰ μου τ' ὅπε ἡ μάννα, ἡ γλυκομάννα μου :
Μὴν ἀγαπήσης γυιέ μου ποτέ σου κοπελιά,
Κ' ἐκείνη ξέρει τόσα καὶ θὰ μοῦ σε πλανᾷ.
Ἐκάτεχε κ' ἐκείνη μὰ κάτεχα κ' ἐγώ,
Ἐκείνη μ' ἔλεγε ἓνα κ' ἐγὼ τῆς ἔλεγα δύο.

ΑΣΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Νεραντζούλα φουντωτὴ,
Φουντωτὴ ξεφαντωτὴ,
Χάρισέ μου τ' ἄνθη σου
Νὰ λουστῶ στὰ κάλλη σου,
Νὰ λουστῶ νὰ χτενιστῶ,
Ν' ἄλθω νὰ σ' ἀγκαλιαστῶ.

(1) Ἴσως : νὰ κράξουν.

2) Προφανῶς ἐφθαρμένος ὁ στίχος.

Μιᾷς Νεράϊδας εὐμορφιά,
Μὲ τὴν ἄσπρη φορεσιά,
Σὲ στενὸ μ' ἀπάντησε,
Τὴν καρδιά μου ἐρῶαῖσε,
Μὲ σταμνάκι ἀργυρὸ
Καὶ γεμάτο κρυὸ νερό·
Καὶ νερὸ τῆς ζήτησα,
Καὶ νερὸ δὲν μ' ἔδωκε
Κι' ἀπὸ καλωσύνη της
Μ' ἔδωκε τὰ χεῖλη της·
Πιὲ νερὸ νὰ δροσισθῇς,
Μόνον μὴν τὸ καυχῇθῇς,
Τάξε πὲς πῶς σοῦ ἔλεγα
Καὶ πῶς σ' ἐπαράγγειλα,
Πιὲ νερὸ, δροσίσου το,
Κι' ἄμε καὶ καυχῇσου το,
Σὲ κάθε πόρτα λάλει το
Καὶ κάθε δύο κουρτᾶλειτο.

ΑΣΜΑ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Ἀρπαγὴ νεάνιδος.

Ἐνα μικρὸ Τουρκόπουλο, γυιοῦ βασιλιά κοπέλι,
Μιὰν Ῥωμιοπούλαν ἀγαπᾷ, μιὰν Ῥωμιοπούλαν θέλει·
Κ' ἡ κοπελιά ὡς τ' ἄκουσε πολὺ τσ' ἐκακοφάνη
Βαίνει τὰ δάση 'πίσω της καὶ τὰ βουνὰ ἐμπρὸς της,
Κ' ἡ μοῖρά της τὴν ἔβγαλε στ' Αἰγεωργιοῦ τὴν πόρτα.
Ἄγιέ μου Γεώργη Συριανέ, κ' ἄγιέ μου Γεώργη ἀφέντη
Σήμερο γλύτωσέ με ἀπὸ τοῦ Τούρκου χέρι (1).

(1) Στίχος ῥυθμικῶς ἐλλειπής· πιθανῶς τὸ πρῶτον τοῦ ἡμιστίχ. ἔχει: νὰ μὲ γλυτώσης σήμερο.

Τότ' ἄνοιξε τὰ μάρμαρα κ' ἡ κόρη μπαίνει μέσα·
Τότε καὶ τὸ Τουρκόπουλο στὸν Αἰγεώργη μπαίνει :
Ἄγιέμου Γεώργη Συριανέ, καὶ ἄγιέ μου Γεώργη ἀφέντη
Τὴν κόρην ὅπου μοῦ 'κρύψες νὰ μοῦ τὴν φανερώσης,
Νὰ βαφτισθῶ στὴν χάριν σου καὶ νὰ γεννῶ Ῥωμιάκι·
Νὰ φέρ' ὁκάδες τὸ κερί κι' ἀμίσθωτο τὸ λάδι,
Μὲ τοῦ πασᾶ τ' ἀλόγατα νὰ φέρνω τὸ λιθάνι.
Καὶ μὲ τὰ χεῖλη τ' ἔλεγε, κόρη ἐδῶ δὲν εἶναι,
Καὶ μὲ τὸ νὰ τὴν ἔδειχνε στὰ μάρμαρα πῶς εἶναι,
Ἀσήκωσε τὰ μάρμαρα καὶ μέσα τὴν εὐρίσκει·
Ἀπ' τὰ μαλλιά τήνε κρατεῖ, βαρυὰ φωνὴ τοῦ λέγει·
Ἄφες με σκύλε ἀπ' τὰ μαλλιά, καὶ πιάσέ με ἀπ' τὸ χέρι
Κι' ἀπὸ τὸ θεὸ θεὸ νάτανε γιὰ νὰ σὲ κάμω τέρι.

ΑΣΜΑ ΕΚΤΟΝ.

Ἡ Ἀρετοῦσα.

Μία νέα ἀνθοὺς ἐμάζωνε καὶ ρόδα 'κορφολόγα,
Νὰ πλέξῃ τζύγια μὲ τσ' ἀνθοὺς στεφάνι μὲ τὰ ρόδα·
Κι' ὁ βασιλιάς ἀπέρασεν ἀπὸ λαγοκυνῆγι,
Ζευγάρι ρόδα τῆς ζητᾶ καὶ τέσσαρα τοῦ δίδει.
Δακτυλιδάκι τῆς πετᾶ στὸ μεσινὸν δακτύλι.
Κ' ἡ μάγνα τῆς τὴν ἔβλεπε ἀπὸ ὄριο παραθύρι
Σκύλα μωρὴ, μωρὴ θεριό, τὸν θεὸν δὲν ἐφοβήθης,
Ῥόδα νὰ δώσης κυνηγοῦ, νὰ πάρῃς δακτυλίδι;
Τώρα ποῦ νάλλθῃ ὁ κύρις σου θὰ τοῦ τὸ φανερώσω.
Ὁλημερὶς τὴν μάλωνε, βράδῃ τὴν μαντατεύει,
Τὴν δέρνουν δεκαφτὰ ἀδελφοὶ, καὶ δεκαοκτὼ 'ξαδῆλφοι,
Δέρνει τὴν καὶ ὁ κύρις τῆς μ' ἓνα χρυσὸ βεργάκι·

Ἡ κόρη τότε ἀπόθνησκε κ' ἡ μαύρη ψυχομάχει·
Πεθαίνεις Ἀρετοῦσα μου, ὦ ! κρίμας τὸ κορμί σου !...
Τὰ φρύδιά σου ὅπου ἦτανε δυὸ γυρισταῖς καμάραις,
Ὅποτε ἤθελε τὰ 'δῶ μ' ἐρχόνταν λιγομάραις.
'Πάνω στὸ στρῶμά τση ἔκατσε κ' ἐκράτει τὸ κορμί της,
'Γὰ μυρολόγια ἔλεγε κ' ἔκλαιγε τὴ ζωὴ της.
Πεθαίνεις δὰ θὰ σκοτωθῶ καὶ ξέρε το Ἀρετοῦσα,
Ἐπειδὴ (1) δὲν ἤμπορῶ νὰ εὐρῶ μαυροματοῦσα.
Τὰ μάτια τση ἀνατράνιασαν μὲ τάξιν καὶ ἀρχίζει·
Τὰ λόγια ποῦ τοῦ ἔλεγε φαρμάκι τὸν ποτίζει :
Δὲν θέλω 'γὼ νὰ σκοτωθῆς, μόνον καλὰ μαντάτα,
Ἐπιθυμῶ νὰ πανδρευθῆς, νὰ πάρης μαυρομάτα.
Μὰ 'πέρασεν ἡ κυριακὴ κ' ἐμπῆκε κ' ἡ δευτέρα,
Ὅπου ἦτανε τῆς κοπελιάς ἡ ὕστερή της 'μέρα.
Μάνα δυὸ λόγια θὰ σου 'πῶ καὶ μὴ τὰ λησμονήσης·
Ἀνίσως κ' ἔλθῃ ὁ Κωσταντῆς μὴν τὸν κακοκαρδίσης,
Στρῶσέ του κηόλα νὰ γευθῇ, καὶ κλίνη ν' ἀκουμβίσῃ,
Στρῶσέ του κλίνην εὐμορφα νὰ θέσῃ τ' ἄρματά του·
Ἄνοιξε τὴν κασσελά μου τὴν μαυροαραχνιασμένην,
Δός του τὴν ἀρράβωνά του νὰ πάρῃ νὰ πηγαίνει
Νὰ εὐρῇ κι' ἄλλου πεθερικὰ, νὰ δώσῃ ἀρράβωνα.
Μ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔλεγε κ' ἡ Ἀρετὴ ἀποθαίνει·
Τότε τὴν λαζαρώνουνε καὶ ὁ Κωσταντῆς προβαίνει
Μὲ τριακόσια φλάμπουρα, μὲ χιλίους παιγνιδιάτους.
Ὅπισω, 'πίσω φλάμπουρα, κι' ὁπίσω οἱ παιγνιδιάτοι :
Στοῦ πεθεροῦ μου τὴν αὐλὴν βλέπω σταυρὸ καὶ στέκει,
Ὁ πεθερός μ' ἀπόθανε, κι' ὁ πεθερός μου δίδει,

(1) Ἴσως· ἐπειδὴ καί.

Κι' ἀπὸ τὰ κουνιαδάκιά μου κανέναν ἐσκοτῶσαν.
Βιτζιά δίδει τ' ἀλόγου του στὸν Ἄϊ Γεώργη πάει,
Βλέπει τὸν πρωτομάστορα ποῦ κάνει τὸ κυβούρι :
Νὰ ζήσης Κωσταντάκη μου ! Δὲν ξέρω τίνος εἶναι .
Σὰν δὲν μ' ἀφίνεις Κωσταντῇ, τῆς Ἀρετούσας εἶναι .
Ἄν ᾦναι τῆς Ἀρετούσας μου, μακρὺ πλατὺ νὰ κάμης,
Νὰ ἐμβαίνει ὁ νειὸς μὲ τ' ἄρματα κ' ἡ κόρη μὲ τὴ ρόκα.
Βγαίνει κι' αὐτὸς τὸν λάρζον του ἀπ' ἀσημένια θήκη ,
Στὸν οὐρανὸ τὸν πέταξε καὶ στὴν καρδιά του πάει.
Κ' ἐκείνην τὴν ἐπηαίνανε κατὰ τὸ μοναστήρι,
Κ' ἐκεῖνον τὸν ἐβάνανε ἐπάνω στὸ Διοφύρι·
Τὸ καδελέτ' ἐστήσανε, μαζὴ μαζὴ τὰ βάλλαν
Ἐψάλλανέ τους μὲ χαρτὶ κι' ἀπ' ἔκε τοὺς ἐθάψαν.
Κάμνουν κυβούρι μάρμαρον κι' πέτρινο διοφύρι
Καὶ μέσα τοὺς ἐβάλλανε κι' ἀνάψαν καὶ κανδύλι.

ΑΣΜΑ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Ὁ Δράκων.

Κάτου στὴν ἄκρα τ' οὐρανοῦ, στὴν τελείωσιν τοῦ κόσμου,
Ψοφοῦν ἀγρήμια καὶ λαγοὶ κ' ἐλάφια ἀπὸ τὴ δίψα·
Ἐκεῖ ἔχουν τ' ἀρχοντόπουλα, τὰ καλομαθημένα.
Στολίζετ' ἡ ἀρχόντισσα στοῦ δράκου κατεβαίνει :
Δράκο, ἀνάσυρε νερὸ νὰ πιοῦν τὰ διψασμένα .
Θέλεις χρυσάφια, πάρε μου, θέλεις μαργαριτάρια ;
Οὔτε χρυσάφια θέλω ἔγώ, οὔτε μαργαριτάρια .
Θέλω τὴν Κατερίναν σου τὴν μορφοτραγουδίστρα
Πεῖ δυὸ φοραῖς 'τραγούδισε καὶ δυὸ χώραις χαλάσαν,
Κ' ἂν τραγουδήσῃ κι' ἄλλη μιὰ χαλᾷ καὶ τὴ δική μου
Στολίζουνε τὴν Κατεριὰ , τοῦ Δράκου νὰ τὴν πᾶνε·

Βάνει τὸν ἥλιο πρόσωπον καὶ τὸ φεγγάρι στῆθος,
Καὶ τοῦ κοράκου τὸ φτερό καμαρωτὸ τὸ φρύδι.
Ὡσὰν τὴν εἶδε κ' ἔφθασε πολὺ τοῦ κάλοφάνη,
Ἐννιὰ κλειδιὰ τῆς 'πέταξε κ' εἰς τὴν ποδιὰ της δίδου.
Ὅλα τὰ σπήτια ἄνοιξε, ὅλα ἀνάγειρέ τα,
Μόνον τῶν δυὸ τὸ μεσιακὸ ἐκεῖνο μὴ ἀνοίξης.
Κι' αὐτὴ ἐκεῖνο ἄνοιξε, ἐκεῖνο ἀνέγειρέ το,
Εἶδε πασσάδες καίοντες κι' ἄρχοντες λαμπηδόντες,
Εἶδε καὶ τὸν πατέρα της ποῦ καίεται κ' ἐκεῖνος,
Εἶδε καὶ στὸ καπέλο του τρικέφαλο ἓνα 'φίδι.
Δίδει τῆς πόρτας μιὰ λαχτιὰ, καὶ μεσαθ' ἐξω 'βγαίνει.
Νὰ ζήσης Κατερίνα μου ἡντὰ 'δες κ' ἐφοβήθης;
Εἶδα πασσάδες καίοντες κι' ἄρχοντες λαμπηδόντες,
Εἶδα καὶ τὸν πατέρα μου ποῦ ἐκαίετο κ' ἐκεῖνος,
Εἶδα καὶ στὸ καπέλο του τρικέφαλο ἓνα 'φίδι.
Ἐβάστα κ' εἰς τὴν χέρα του μιὰν ἀσημένια βέργα.
Ἐγῶμαι τσ' ἀστραψιάς παιδὶ καὶ τσ' βροντῆς ἐγκόνι,
Κι' ὅταν ἀστράπτω καίω σε κι' ὅταν βροντῶ βουλῶ σε.

ΑΣΜΑ ΟΓΔΟΟΝ.

Ὁ ναύτης.

Μαννάδες π' ἔχετε παιδιὰ, γυναῖκες π' ἔχετ' ἄνδρες,
Ἀφρουκασθῆτε νὰ σᾶς 'πῶ τοῦ γεμιτζῆ τὰ βάρη.
Ποῦ ἓνα καράβ' ἀρμένιζε στὸν κόρφο τῆς Ἀττάλειας,
Βαρυὰ φουρτούνα τὸ λαλεῖ, μαῖιστροτρεμουντὰνα
Μὰ 'χει ὄβρηδ' πραγματευτὴ, Τοῦρκο караβοκύρη,
Εἶχε καὶ τριὰ Ῥωμιόπουλα, ποῦ τοὺς καιροὺς ἐβλέπαν.
Τὸ πρῶτο βλέπει ἀποσπεροῦ, τᾶλλο τὸ μεσονύκτι,
Τὸ τρίτο τὸ μικρότερο ἀπ' τὴν αὐγὴ καὶ 'πίσω.

Κ' εὐγῆκε τὸ ναυτόπουλο τὴν χάρταν νὰ κυττάξῃ·
Παιζογελῶντας ἔβγαινε, κλαίοντας κατεβαίνει·
Τί ἔχεις βρέ ναυτόπουλο καὶ κλαίεις καὶ λυπῆσαι;
Τὰ εἶδα καπετάνιό μου, θεὸς νὰ μὴν τὰ φέρῃ·
Τὴν θάλασσαν θιορῶ βουνά, τὸν κόρπον καὶ μαυρίζει.
Ταχθῆτε Τοῦρκοι στὰ τζαμιά, Ῥωμιοὶ στὰ μοναστήρια,
Τάξου καὶ σὺ Ἐσηφούτ-Ὁβριέ, Ῥωμιὸ νὰ προσκυνήσῃς·
Καὶ στέκετ' ἀνατολικά, καὶ κάνει τὸν σταυρόν του·
Χριστέ, ἂν ᾗσαι ἀληθινὸς, κάμε ἐλεημοσύνην,
Νὰ φέρ' ὁκάδες τὸ κερί, καντάρια τὸ λιθάνι,
Μὲ τὰ βουβαλοτούλουμα νὰ κουβαλῶ τὸ λάδι·
Γίνετ' ἡ θάλασσα γιὰλὶ κι' ὁ κόρπος μαϊνάρει,
Σαράντα μίλια ἔτρεξαν, σαράντα μίλια ἔπῃγαν,
Κ' ἐπάνω στὰ σαράντα δυὸ καὶ στὰ σαράντα πέντε
Ὁ σκυλοβρῆδς μετάνοιωσε, στήν πίστιν του γιὰγέρνει·
Ἰησοῦ Χριστέ, στήν δόξαν σου, κ' ἐγὼ στήν ἐδικήν μου.
Κι' ὅταν τὸν λόγον ἔλεγε, δὲν τὸν ἔχε τελειωμένον,
Γεμίζει ἡ θάλασσα πανιά, τὸ περιγιάλι ναύταις,
Καὶ τὸ μικρὸ ναυτόπουλο ἤξερε καὶ κολύμβησεν,
Στὰ δεκαφτὰ ἑμερόνυχτα βγαίνει σε' ῥημονήσι·
Μαῦρα πουλιὰ τὸν τριγυρνοῦν κι' ἄσπρα τὸν τριγυρίζουν
Μὰ ἓνα πουλὶ, ἄσπρο πουλὶ, δὲν ἤθελε νὰ φάγῃ·
Τᾶλλα πουλιὰ τοῦ λέγανε, τᾶλλα πουλιὰ τοῦ λέγουν,
Φάγε καὶ σὺ ἄσπρο πουλὶ ἀπ' ἀνδρειωμένου πλάτη,
Καὶ γράψε σταῖς φτερούγαις σου δυὸ λόγια λυπημένα,
Τὸ νὰ νὰ πῆς στὴ μάννα του τᾶλλο στήν ἀδελφήν του,
Νὰ πιάσῃ ἡ μάννα τὰ βουνὰ κ' ἡ ἀδελφὴ τὰ δάση.
Κ' ἐπιασ' ἡ μάννα τὸ γιὰλὸ καὶ ἀδελφὴ τὴν ἄμμο
Καὶ ἔβρίσκει ἡ μάννα τὸ κορμὶ κ' ἡ ἀδελφὴ τὰ χέρια

Γυιέ μου καὶ ποῦν τὰ μάτιά σου, καὶ ποῦν ἡ κεφαλὴ σου
Καὶ τ' ἀποδέλοιπο κορμὶ ποῦ βρίσκεται ῥιμμένο ;
Ἦνταν στὸν πάτο τοῦ γιαλοῦ τὸ τρῶν' τὰ μαύρα ψάρια (1).

ΑΣΜΑ ENNATON.

Ὁ ναύτης ψυχοῤῥαγῶν.

Εὐμορφος νειὸς ψυχομαχεῖ στοῦ καραβιοῦ τὴν πρῶρη ·
Δὲν ἔχει μάννα νὰ τὸν κλαί', κόρη νὰ τὸν λυπῇται,
Μηδ' ἀδελφὸν μηδ' ἀδελφήν νὰ τὸν ψυχοπονῇται.
Μὰ κλαίει τὸν ὁ ναύκληρος μὲ τὸν καραβοκύρη ·
Σηκῶ σου, ναύτη μου, καλὲ, πρῶτε τοῦ καραβιοῦ μας,
Μὰ 'γὼ σᾶς λέγω δὲν 'μπορῶ καὶ σεῖς μοῦ λέτε σήκω.
Γιὰ πιάστε με νὰ σηκωθῶ, σηκῶσέ με νὰ κάτζω,
Καὶ φέρτε μου τὴν χάρτα μου, καὶ τ' ἀργυρὸ κομπάσο,
Νὰ κομπασάρω τὸν καιρὸ, ν' ἀμβουῶμεν σε λιμάνι ·
Βλέπετ' ἐκεῖνα τὰ βουνὰ ἐδῶθε καὶ ἐκεῖθε ;
Ἀνάμεσά θ' ἀράξουμε, π' ἔχει καλὸ λιμάνι ·
Ζερβιὰ μεριὰ τὸ σίδερο, δεξιὰ τὸ παλαμάρι,
Στὴν ὄστρια τὴν φαρμακερὴ ρίχτε τὴ σιγουράτζα,
Κι' ἄς πᾶν οἱ ναύτες γιὰ νερὸ καὶ ἄλλοι γιὰ τὰ ξύλα,
Κι' ἂν ἀποθάνω θάψτε με ἔξω στὸ παλαμάρι,
Ν' ἄρχωνται οἱ θαλασσίνοὶ νὰ λέγουν τὸ γιαλέσσα.

ΑΣΜΑ ΔΕΚΑΤΟΝ.

Ὁ βοσκὸς ψυχοῤῥαγῶν.

Ἀπὸ τὰ ὄρη ἔρχομαι, δὲν μ' ἐρωτᾶς ἦν τὰ 'δα ;
Ἕνας βοσκὸς ψυχομαχεῖ στὴν μέσην τῶν ἀρνιῶν του ·

(1) Τοῦ ἄσματος τούτου λείπει, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, τὸ τέλος.

Τὸν κλαῖν' τ' ἀρνιά του (1) τὰ στεροπρόδατά του
Κ' ἓνας μαυρόμματος κριὸς ἔπιασε καὶ χορεύει·
Ἄς τονε κι' ἄς ψυχομαχεῖ κι' ἄς τόνεφᾶν οἱ σκύλοι,
Γιατί ἔσφαζε τὴ μάννα μου κ' ἔψησε κ' ἔφαγέ την,
Κ' ἐκεῖνα τὰ ἀδελφάκια μου ἔψησε κ' ἔφαγέ τα,
Καὶ σᾶς τὰ κακοῤῥίζικα νὰ σᾶς σκοτώσῃ θέλει.
Κι' ὁ νειὸς τοῦ ἀποκρίθηκε 'π' ἐκεῖ ποῦ ψυχομάχει
Ἐλα μαυρόμματα κριέ, κι' ὅτι νὰ ξαῤῥωστήσω,
Ἐγὼ τὸ προβιδάκι σου θενὰ 'ξαναστροφήσω.

ΑΣΜΑ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ.

Ὁ Δασκαλογιάννης.

Θεέ μου, δός μου λογισμό καὶ νοῦ εἰς τὸ κεφάλι
Νὰ κάτσω νὰ σᾶς διηγηθῶ τὸν δάσκαλο τὸν Γιάννη,
Ὁποῦ τον πρῶτος τῶν Σφακιῶν μεγάλος 'νοικοκύρης
Μὲ τὴν καρδιά του τ' ἔλεγε τὴν Κρήτη ῥωμιοσύνη.
Κάθε λαμπρὴ καὶ κυριακὴ ἔβανε τὸ καπέλο,
Καὶ τῶν παππάδων ἔλεγε τὸν μόσχο 'γὼ θὰ φέρω.
Δάσκαλε Γιάννη δάσκαλε, καταίβα ν' ἀναγνώσης
Φερμάνια ἀπὸ τὸν βασιλιὰ κι' ἀπολογία νὰ δώσης·
Σώπασε σὺ πρωτοπαπᾶ, μ' ἀκόμη δὲν σοῦ τὸ 'πα·
Ἐγὼ θὰ πάγω τὸν σταυρὸν εἰς τῶν Χανιῶν τὴν πόρτα,
Ἐγὼ θὰ πάγω τὸν σταυρὸν στὴν πόρτα νὰ κολλήσω,
Καὶ μὲ τὰ λαιμονόκουπα ἔξω νὰ τοὺς πορίσω.
Δάσκαλε, Γιάννη δάσκαλε, κάμε ὅσα μπορέσης,
Νὰ μὴ τ' ἀκούσῃ ὁ Πασσᾶς, Τουρκιὰ νὰ μᾶς ἐπέψῃ·
Καὶ ὁ Πασσᾶς 'σὰν τ' ἄκουσε πολὺ βαρὺ τ' ἐφάνη,

(1) Προσθετέον ἴσως: τὰ μικρά, χάριν τοῦ ῥυθμοῦ.

Στὸ κάστρο κ' εἰς τὸ Ῥέθυμνο τὸ μουκαρέμι φθάνει.
 Πιάνουν καὶ κάμνουν μιὰν γραφὴν καὶ στέρνουν τὴν ἐπάνω.
 Διωρισμένε βασιλῆα, γράψε μου τί νὰ κάμω,
 Νὰ πολεμήσω τὰ Σφακιὰ ἢ νὰ τὰ ρεφουδάρω;
 Μὴ πολεμήσης τὰ Σφακιὰ καὶ μὴ τὰ ρεφουδάρης,
 Καὶ στεῖλε νὰ μοῦ πιάσουνε τὸν δάσκαλο τὸν Γιάννη.
 Πορίζουνε ἀφ' τὰ Χανιὰ σαράντα βαῖράκια,
 Νὰ πᾶνε νὰ τὰ κάψουνε τοῦ Γιάννη τὰ κονάκια.
 Καὶ πᾶνε στὴν Ἀράδενα, κουρτίζουν τὰ τζαντήρια,
 Καὶ κάτου στὴν χρυσῇ πηγῇ παίζουνε τὰ παιγνίδια,
 Δίδουν φωτιὰ τσ' Ἀράδενας, καίγουν τὸν Αἰ-Γιάννη.
 Προβαίνει ἡ ξανθομάλλινη καὶ τὰ μαλλιά της ἔγάνει :
 Κατακαῦμένη Ἀράδενα καὶ σεῖς Ἀραδενιότες,
 Καὶ ποῦνε κ' οἱ ἀνδρειωμένοι σου καὶ ποῦ οἱ παιγνιδιότες;
 Εἰς τὰ βουνὰ ἐδώκανε καὶ γνωριμιὰ δὲν ἔχουν,
 Εἰς τὰ βουνὰ τὸν πιάσανε μὲ τὴν καπετανιά του.
 Σέρνει καὶ τὴ γυναικὰ του μαζὺ μὲ τὰ παιδιὰ της.
 Δάσκαλε Γιάννη τῶν Σφακιῶν μὲ τὸ πολὺ φουσάτο
 Ποιὸς τὸ ἔλεγε πῶς θὰ γεννῇ ἡ Κρήτη Ῥωμιακάτο;
 Ἄν θέλετ' ἄσπρα δίνω σας, κὶ ἂν θέλετε τζεκίνια
 Ἐγὼ αὐτός μου τὰ ἔγαλα κανέναν ἔχω (1) χρεῖα.
 Ἄν θέλετ' ἄσπρα δίνω σας, κὶ ἂν θέλετε διπλάρια
 Ἐγὼ αὐτός μου τὰ ἔκοβγα κ' ἐφόρτωνα καράβια.
 Πιάνουν πισταγκωνίζονται (2) σαράντα πασσαλίδες,
 Χαρούμενοι τὸν παίρνουνε καὶ στοῦ Πασσᾶ τὸν πᾶνε.
 Κὶ ὅτι τὸν ἀνεβάζανε εἰς τοῦ Πασσᾶ τὴ σκάλα,
 Ἐστράφηκε ζερβιὰ δεξιὰ κ' ἐρώναξε μεγάλα :

(1) Πιθανῶς· κανέναν δὲν ἔχω.

(2) Προφανῶς ἐρρωμένον, ἀντὶ πισταγκωνίζουσι τὸν.

Καλῶς σᾶς ἡῦρα ἀφέντη μου, ἀφέντη ἀφεντάδων.
Καλῶς τὸν Γιάννην, τῶν Σφακιῶν κουρσάρην τῶν κουρσάρων
Καφφὲ γλυκόν του ἔφεραν εἰςὲ χρυσὸ φλυτζάνι
Κ' ἓνα τιμμποῦκι γιασεμὶ, χίλια τζεκίνια κάμνει.
Στέκει καὶ συλλογίζεται κουνεῖ τὴν κεφαλὴν του,
Καὶ κλαῖνε τὰ ματάκιά του καὶ τρέμει τὸ κορμί του·
Ἄτσαμπα (1) νὰ μὲ φτάξουνε σακούλια πεντακόσια
Νὰ κάμω τὰ σεράγια μου ὡς ἦτανε καὶ πρῶτα;
Καὶ ὁ Πασσᾶς κρυφογελαῖ λέει τοῦ Σερασκέρη :
Μὰ τὴν ζωὴ του δὲν ψηφᾷ, καὶ τὰ σεράγια θέλει;
Κι' ἀπὶς ἀπόπτε τὸν καφφὲ, τοῦ ἔπαιρνουν τὸ τζιμποῦκι
Πιάνουν καὶ καταβάζουν τὸν κάτω εἰς τὸ τιμπροῦκι,
Καὶ πιάνουν καὶ τοῦ γδέρνουνε τὸ χειλομάγουλό του,
Κι' ἓνα ἔγυιαν τοῦ ἔδωκε νὰ ἰδῇ τὸ πρόσωπό του·
Κι' ἀπὶς καὶ ἀπογδάρανε καὶ τὴν δεξιὰ του χέρα,
Ἐτότε ἐτουρκέψανε τὴν μιά του θυγατέρα,
Καὶ ἀπὶς καὶ ἀπογδάρανε καὶ τὴν ζερβιάν του χέρα
Ἐτότε χαζιρεύουνε τὴν ἄλλη θυγατέρα·
Κι' ἐρώτησεν ἡ ὀρφανή : παιδιὰ ποῦν' ὁ μπαμπάς μου ;
Κάτω στὸ γλέντι κάθεται μὲ κι' ἄλλα παλληκάρια,
Κ' ἐκεῖνον τὸν ἐτρώγανε τῆς θάλασσας τὰ ψάρια (2).

(1) Ἄρα γε.

(2) Τὸ ἄσμα τοῦτο, ἀναλεχθὲν ἐκ στόματος τῆς ἐκγονῆς αὐτῆς τοῦ ἥρωος, ζώσης ἔτι ἐν Αἰγυπτίᾳ, ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ 1772, ὅτε ἡ Κρήτη ἠτοιμάζετο νὰ μιμηθῇ τὴν ἐπαναστάσαν Πελοπόννησον.